

INNTRYKK FRA CHINA

av

AADEL BRUN TSCHUDI

Hos kirkens folk møtte jeg en hjemmets gjestfrihet som ingen andre steder. Under slike selskapelige samvær spurte man både etter tidligere norske misjonærer i China, etter norsk misjon på Madagaskar og andre steder, ja etter norsk kirkeliv i det hele. Det ble også bedt for alt dette. De gamle båndene er kuttet over. Offisielt hevder kinesiske kirkeledere at den kristne misjon gjorde seg skyldig i politisk og økonomisk aggresjon. Så lenge misjonen øvet kontroll over den kinesiske kirken, var de kristne ufrie. De kunne ikke vitne om Guds kraft og herlighet. Men misjonærene enkeltvis har de i takknemlig erindring. Det fikk jeg mange beviser på. Mitt inntrykk var også at de gjerne tar imot besøk av tidligere misjonærer. Men fornyet kontakt må være på en annen basis enn før.

Menighetene i Changsha og Yiyang, hvor jeg tilbrakte en uke tilsammen, hadde ikke hatt besøk av utlendinger siden revolusjonen. Men den svenske misjonær Nyström hadde prekt i den lutherske kirken i Hankow. Presten ved denne kirken, Chen Chien-hsün, er visepresident for Chinas lutherske kirke. Presidenten betjener en av de tre lutherske kirkene i Changsha.

Det var ikke ofte jeg hadde anledning til å treffe kinesere på tomannshånd. Og nå kan det ha vært en ren tilfeldighet, men det er iallfall et faktum at fremtredende lutherske kirkemenn var de eneste jeg virkelig hadde lange enesamtaler med. Dermed er ikke sagt at de uttalte seg uforbeholdent. Men det var mulig å diskutere forskjellige spørsmål, og selv om en del forble gåtefullt, var det andre ting som klarnet under disse samtalene.

Det lot til å være få menigheter som har ukentlige møter utenom søndagens høymesse, men enkelte hadde bibeltimer hver

fjortende dag. Under og like etter revolusjonen var man engstelig for kirkens fremtid. Vanskeligst var forholdene på landsbygden. Der ble nemlig kirkene stengt under jordreformen. Det var ikke direkte påbudt, men myndighetene ventet at man skulle stenge. Dette skremte mange, og selv om flere etterhånden har åpnet gudshusene igjen, er en del menigheter forfalt eller helt nedlagt av denne grunn. Det fins også tilfelle da lokale partifunksjonærer er skyld i slike tilstander, men nå kan man ta opp den slags feil og få dem rettet. Istedenfor mistillit er det etter hvert etablert et slags samarbeid med myndighetene. Alle institusjoner som skoler, sykehus osv. er overtatt av staten, men i en del tilfelle får kirken husleie. Noen eiendommer blir også leid ut til private. Leieinntekter er i det store og hele kirkens økonomiske basis. Dette er ikke tilfredsstillende. Men man regnet det ikke som noe uløselig problem. Man så i det hele optimistisk på fremtiden.

Nedgangen er med andre ord avløst av fremgang. Men den er ikke like stor overalt. Forklaringen er dels å søke hos de kristne, sa man; om det var en levende menighet på stedet fra før, eller mange levebrødkristne. Dels avhenger forholdene av prestene og evangelistene. I hele China regner man nå noe under 1 million protestantiske kristne. Derav faller vel 50 000 på den lutherske kirken. Det er ikke fullt halvparten av medlemstallet før revolusjonen. I den synoden hvor Changsha ligger, er det 3 000 lutheranere mot over 8 700 i 1948. Men så er det riktignok over 1 100 katekumener, og det tallet antyder jo veksttendensen.

Staten legger seg ikke opp i gudsdyrkelse og forkynnelse, bare de kristne er lojale mot dens politikk. Det ble understreket i alle samtaler om religionsfrihet. Som bevis på at kirkens legitime religiøse aktivitet blir beskyttet, nevnte man at det er åpnet presteskoler i fire av rikets store byer: Peking, Nanking, Canton og Shanghai. De drives i samarbeid med andre kirkesamfunn, men undervisningen i dogmatikk er atskilt. Man har ingen planer om kirkesammenslutning.

Hvordan kan kommunistpartiet som et prinsipielt ateistisk parti beskytte religionsutøvelse? Den forklaringen jeg som re-

gel fikk, var både enkel og troverdig. Regjeringen og partiet bryr seg ikke om hva folk tror. De anser ikke det for særlig viktig. Dersom folk vil tro, så blir det deres sak, bare de er gode patrioter. Alle jeg spurte, benektet at det var forekommet tilfelle av religionsforfølgelse. Selv arrestasjonen av den kjente predikant Wang Ming-tao i Peking, lot kineserne til å godta som et politisk og ikke et religiøst tilfelle. Han hadde motarbeidet regjeringen og oppmuntret andre til å gjøre det samme.

Å holde seg utenfor all politikk, kan også være å motarbeide regjeringen. Det er ikke full frihet til å la være å beskjeftige seg med politikk. Dette volder ikke vanskeligheter, sa man. Styret har gjort så mye godt for landet, det har skapt ro og orden, avskaffet korrupsjon og gjort slutt på tyveri og tiggeri. Folkets levestandard heves langsomt, men sikkert. Det faller derfor naturlig for en kristen å støtte regimet. Kirken tar del i de landsomfattende kampanjer som fra tid til annen settes i gang. Og det er lett å skjønne hvorfor det ikke behøver oppstå noen samvittighetskonflikt over å måtte støtte appeller mot atom- og vannstoffbomber. Når det gjelder kampanjen mot Amerika og den ubetingede anerkjennelse av Sovjet-Samveldet, må en huske at den slags nasjonalisme har kirkene i alle land og til alle tider gjort seg skyldig i.

Chinas lutherske kirke fikk innbydelse til Det lutherske verdensforbunds møte i Minneapolis i august. Men denne innbydelsen kunne de ikke ta imot, da representanter for Formosa og Hong Kong også var innbudt. Her er politikk og religion uløselig filtret sammen. Kirken i China kan ikke la seg representere internasjonalt på linje med Formosa. Å støtte regjeringens utenrikspolitikk hører med til den lojalitet som så å si er vilkår for fri religionsutøvelse. Denne kirkens programforpliktete patriotisme gir seg mange utslag. Og ikke alle er like lette å forstå.

Har da kirken inngått kompromiss? Det fins dem i Vesten som sier ja. Enkelte mener til og med at de kinesiske kirker har gitt etter i forhold til det kommunistiske styre på en slik måte at de ikke lenger kan anerkjennes som genuint kristne kirker. Her er det imidlertid spørsmål om å vurdere en situasjon som

må sies å være uhyre komplisert. Dertil kommer det prinsipielle spørsmål om hvor langt man har rett til å stille krav til andre og dømme dem.

I China i dag blir man slått av den kjensgjerning at det ikke var og ikke fins noe virkelig alternativ til det nåværende regimet. Det har tatt initiativet til å løse de problemene som har martret landet i et halvt århundre og mer. Om man er aldri så uenig i metodene, må man se i øynene den kjensgjerning at kommunistene og ingen andre har satt i gang en utvikling som landets og folkets skjebne synes å avhenge av. Omveltningen fortøner seg neppe mindre uavvendelig for kinesere som kjenner sitt lands historie. Og det spørres om ikke noe av nøkkelen til å forstå i hvert fall kirkelederne, ligger nettopp her. De jeg snakket med, synes å være smertelig klar over at Vesten ikke forstår og heller ikke tror dem. Tror du oss? var et spørsmål jeg ofte fikk.

Enkelte vil spørre om det da ikke fins en uoffisiell kirke som ikke har bøyd seg for det kommunistiske regimet. Til det må jeg svare at jeg ikke merket noe spor av en slik kirke, og jeg har vanskelig for å forstå hvordan en slik kirke skulle kunne eksistere under de nåværende forhold.

China er stort. Åtte ukers reise i dette landet er ikke på langt nær nok til å forstå hva som virkelig foregår. Men man aner at det som skjer, kan komme til å bestemme også *vår* jordiske fremtid. Det nåværende regimet har nådd imponerende resultater på en rekke områder: kommunikasjoner, elveregulering, skogplanting, industrireising, boligbygging og byplanlegging. Mange nye skoler, sykehus og rekreasjonshjem for arbeidere forteller om spennvidden i regimets innsats. På det rent organisatoriske område har det formådd å omlegge jordbruket til kollektiv drift uten den blodsutgytelse som fulgte med i Sovjet-Samveldet. Sosialiseringen av håndverk, handel og privat industri er langt på vei gjennomført. Alt dette gjorde et sterkt inntrykk. Men under en kortvarig reise fikk man jo bare se fasaden. Hvor effektivt de nye organisasjonsformene fungerer, er en sak for seg. Imidlertid merket vi partiets hånd bak det hele.

Overalt var en representant for det nye byråkratiet til stede.

I avisene kunne vi daglig lese at det fantes mange slags motsetninger i samfunnet, deriblant motsetninger mellom massene og partiet. Disse artiklene var gjerne holdt i generelle vendinger, og muntlige forklaringer artet seg mest som repetisjoner av disse. Fra sted til sted kunne vi også gjennom pressen følge en livlig møtevirksomhet med det ene formål å drøfte hvordan disse motsetninger skulle løses i overensstemmelse med formann Mao's anvisninger. Denne kampanjen munnet ut i store kritikkmøter, som også ble referert i pressen. Så fritt har ikke ordet vært siden revolusjonen.

Etter at jeg forlot China, ble kursen brått lagt om. Da begynte en offensiv mot kritikerne. Den kampanjen som fant sted under min reise, var siste scene i en akt som begynte ett år tidligere med proklameringen av en kulturpolitikk som åpnet adgang for en begrenset meningsbrytning. Denne kulturpolitikken ga seg blant annet utslag i at teatrenes repertoar var beriket med en del stykker som tidligere ikke kunne oppføres.

I hvilken grad var kirkeledernes optimisme påvirket av den lettere atmosfære som liberaliseringen hadde skapt? Og hvordan har omslaget virket?

Alle forsikret at situasjonen var fullstendig ulik den som rådet under tidligere kampanjer, og det var utenkelig at en ny «kamp» skulle finne sted under samme forhold som tidligere. Dette har også holdt stikk, for så vidt som kampanjen mot kritikerne hittil har antatt noe mildere former. Men den er ennå ikke avsluttet. En ting synes imidlertid klart. Det kinesiske samfunnet befinner seg i en permanent revolusjon. Den blir holdt i gang gjennom «kamper» mot «folkets fiender». De gir samtidig ideologisk trening i vide kretser. Å oppspore og inn-sirkle en «fiende» er en operasjon som kan utføres av en engere krets. Men å «isolere» vedkommende «fra massen» krever et større forum. Til denne oppgaven mobiliseres de organisasjonene som støtter regimet. Kirkens stilling og de kristnes holdning i den pågående kampanjen, vet vi lite om. Formannen for kirkenes samarbeidskomité, Wu Yao-tsung, var en av de første

som rykket ut med kritikk i vår. Han påpekte da at bestemmelsene om religionsfrihet mange steder ikke ble overholdt. Det er alt vi vet.

Men kirken lever. Den kaller på vår medlevelse.

Dette betyr at vi iallfall må være villige til å overveie om tiden nå er inne til at det knyttes kontakt. Den må være på kirkeplan, og ikke på misjonsplan.